

A JOURNEY IN THE UNIVERSE OF *JURNALUL COPILOR*

Carmen Țâgșorean

PhD Student, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Having a long tradition among the Romanian mass-media, the children's magazines had an important role in educating and shaping the readers' character, beliefs and behavior. The influence of the press was due to the high confidence with which those magazines were credited. Children's magazines have followed the general trend of the press, representing a reflection of the national policies. If until August 1944, the magazines dedicated to children had mostly an educational and entertaining role, after this date they were used as a manipulation and propaganda tool. From this point of view, an interesting period is that of the early years of communism, when we can notice the coexistence of the two roles – educational and political. The aim of our study is to describe the evolution of Jurnalul copiilor (The Children's Journal), to highlight its particularities, and to reveal the most important topics.

Keywords: Jurnalul copiilor, press, children, manipulation, education.

Considerații preliminare

Universul copilăriei, guvernat de naivitatea și frumusețea vieții alături de părinți și bunici protectori, ocupă un loc deosebit în memoria adulților. Amintirile legate de anii copilăriei, de bucuria descoperirii vieții, care, uneori, se păstrează în camera memoriei în forme vii, alteori estompate, ne ghidează deciziile pe care le luăm în calitate de părinți. Cu toate acestea, maturitatea, care pentru majoritatea echivalează cu pierderea inocenței, constituie o barieră care ne împiedică să intrăm în castelul fermecat al lumii copilăriei, în acel univers complicat, unde oamenii reali și eroii legendari trăiesc alături în locuri familiare și de basm, fiind actorii unor evenimente banale sau neobișnuite. Dificultatea de a scrie pentru copii își are originile în imposibilitatea de a accesa universul acestora. Copilăria, acea etapă din viață când granița invizibilă dintre viața reală și vis este traversată prin intermediul jocului, este marcată de emoții puternice, „trăiri adevărate: este lumea lor de temerari în pantaloni scurți pe care, ca să-i poți înțelege, trebuie să te joci cu ei. Este «jocul» serios pe care fiecare scriitor îl practică pe foaia albă de hârtie, făcându-l să strălucească într-o poezie, o povestire sau un roman...”¹ Jocul reprezintă nu doar un mijloc de petrecere a timpului liber, ci un proces de cunoaștere. Înclinația naturală a copiilor pentru joc trebuie exploatată în procesul educativ, ea fiind perfect adaptată dezvoltării psihologice². Perioada în care cei mici acumulează cantități mari de informații este în clasele primare, sursele acoperind o arie largă, de la cunoștințe transmise de părinți, școală, cărți, până la internet și diverse mijloace de comunicare în masă, precum presa scrisă³. Rolul presei pentru copii este cu atât mai important cu cât opiniile și cunoștințele sunt rezultatul unui proces de acumulare care își are originile în copilărie și ale căror rezultate se concretizează mult mai târziu, la maturitate, trecerea timpului și modificarea anumitor condiții din viața individului

¹Iuliu Rațiu, *O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2003, p. 5.

²Mihaela Enache, *Manipularea prin joc*, Editura Ștef, Turnu-Severin, 2005, p. 39.

³M. J. Berson, D. T. Outzts și L. S. Walsh, *Connecting literature with K-8 National Geography standards, The Social Studies*, 1999, p. 85-92.

putând determina schimbarea acestora⁴. Uneori, formarea opiniilor are la bază un proces de manipulare, care urmărește reducerea „libertății auditoriului de a discuta sau de a rezista la ceea ce i se propune”, sădirea acestora producându-se fără acordul persoanei manipulate⁵. Procesul de formare intelectuală și psihologică a copiilor este rezultatul interacțiunii dintre educația primită în cadrul școlii și cea din familie, cele două instituții bazându-se pe informațiile, ideile și opiniile promovate în literatura pentru copii. Privită din această perspectivă, și nu strict în calitate de mijloc de divertisment, literatura pentru copii devine importantă, iar autorii care se adresează acestei categorii de vârstă au obligația morală de a aborda subiecte diverse și adecvate cititorilor, prezentate într-un limbaj accesibil care să contribuie la dezvoltarea tinerelor generații⁶.

Se poate face o paralelă între presa pentru copii și publicitate, acestea având anumite elemente comune. Presa pentru copii, asemeni publicității, este un spațiu controlat de adulți, care introduce în universul copiilor doar acele informații pe care redactorii le consideră importante. Există mai multe tipuri de publicitate, care, în accepțiunea cercetătorilor Christian Baylon și Xavier Mignot pot fi grupate în următoarele categorii: referențială (transmite informații), metalingvistică (necesită cunoștințe de specialitate), poetică (apelează la diferite formule de stil), emotivă (implică subiectivitate, se sprijină pe anumite trăsături de caracter), impresivă (urmărește să obțină adeziunea), fatică (deschiderea unei punți de comunicare cu publicul țintă)⁷. Poveștile, informațiile, jocurile, toate materialele din gazetele pentru copii îndeplinesc funcțiile enunțate mai sus. Publicitatea, la fel ca și presa, are mai multe nivele de influențare, care pornesc de la o simplă informare, înaintează spre zona de influențare a opiniilor, prezentând un spectacol al vieții, care, de cele mai multe ori, își atinge scopul prin manipulare. Ultimul nivel este cel al modelării conștiințelor, de crearea a unor opinii consonante cu ale manipulatorului⁸.

Terenul unde se întâlnește realitatea cu lumea plină de culoare a fanteziei, eroii de poveste cu cei reali, jocurile și benzile desenate este cel al presei pentru copii⁹. Presa pentru copii prezintă câteva particularități care contribuie la fidelizarea cititorilor: prezența imaginarului și a spectacularului, care se îmbină armonios cu viața cotidiană, conținutul specific, ușurința lecturii, care este adaptată vârstei lectorilor, „tinerețea fără bătrânețe a temelor” abordate. Datorită acestor caracteristici, materialele publicate în paginile revistelor pentru copii nu își pierd actualitatea atât de repede precum cele din presa cotidiană¹⁰. Numărul limitat de surse de informare, divertisment, lectură pentru copii, caracteristică anilor comunismului, vine să susțină afirmația anterioară.

Adulți fiind, oamenii păstrează ascunsă în suflet copilăria, care „constituie izvorul permanent din care decurg toate meandrele vieții noastre.” G. Călinescu considera că, pentru a fi considerate „opere de artă, scrierile pentru copii și tineri trebuie să intereseze și pe oamenii maturi și instruiți.”¹¹ A fost și unul dintre obiectivele urmărite de *Jurnalul copiilor*, care va fi evidențiat pe parcursul studiului nostru.

Studiul nostru urmărește să prezinte evoluția gazetei *Jurnalul copiilor*, punctând temele abordate, dar și rolurile pe care aceasta și le-a asumat. Cercetare noastră a avut în vedere câteva

⁴Gustave le Bon, *Psihologia mulțimilor*, traducător Mariana Tabacu, Editura Antet XX Press, București, 2012, p. 40.

⁵Philippe Breton, *Manipularea cuvântului*, traducere de Livia Iacob, cuvânt înainte de Camelia Grădinaru, Institutul European, Iași, 2006, p. 23-25.

⁶Iuliu Rațiu, *op. cit.*, p. 5.

⁷Christian Baylon și Xavier Mignot, *Comunicarea*, traducere de I. Ocneanu și A. Zăstroiu, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2000, p. 311.

⁸Philippe Breton, *op. cit.*, p. 46-47.

⁹Andrei Păunescu, *Jurnalism tematic. Jurnalismul, jurnalismul, publicația de presă, tipuri de presă*, ediția a II-a, Editura Fundației România de mâine, București, 2006, p. 119.

¹⁰Marian Petcu, *Tipologia presei românești*, prefață de Ioan Drăgan, Institutul European, Iași, 2000, p. 233-234.

¹¹G. Călinescu, *Cronicle optimismului*, cu un cuvânt înainte al autorului, Editura pentru literatură, București, 1964, p. 274.

direcții. În primul rând s-a urmărit identificarea temelor abordate, demers care ne-a facilitat înțelegerea rolurilor pe care revista le-a îndeplinit. Un al doilea pas a fost acela de analiză a conținutului articolelor.

Redactorul *Jurnalului copiilor* a fost talentatul jurnalist Marius Mircu, cel care, timp de trei ani, între 1947-1949, s-a dedicat cu multă dăruire realizării revistei. De sub condeiul jurnalistului au văzut lumina tiparului sute de articole, acesta folosindu-și întreaga experiență și creativitate pentru a aduce un aer de modernitate în presa pentru copii. Colaborarea cu *Jurnalul copiilor* s-a întipărit în sufletul și memoria lui Marius Mircu, care a rememorat întotdeauna cu multă tandrețe și bucurie, cu entuziasm și căldură în interviurile pe care le-a acordat sau în volumele biografice. Avem astfel ocazia de a descoperi detalii inedite, cu privire la modul în care luau naștere articolele și despre colaboratorii sau cititorii revistei. Colaborarea cu diferite periodice pentru copii i-a oferit posibilitatea de a acumula o vastă experiență nu doar în ceea ce privește universul celor mici, nevoile lor de dezvoltare intelectuală, ci și de a observa și de a nota dificultățile sau punctele slabe ale gazetelor, problemele pe care le aveau de înfruntat. Pe durata cât s-a aflat la conducerea *Jurnalului copiilor*, Marius Mircu a urmărit să le ofere celor mici o revistă nouă, adaptată vremurilor moderne, dar, mai ales, pe înțelesul cititorilor săi: „Acum, copii, nu mai e nevoie să citiți gazete mari, unde nu-nțelegeți mai nimic. Veți avea ziarul vostru, care vă va face cunoscut ceea ce e bine să știți și voi. Ne vom strădui în acest mic jurnal (care va crește odată cu voi) să alegem ceea ce credem că o să vă placă și o să vă folosească.”¹² Trebuie subliniat că *Jurnalul copiilor* se adresa în egală măsură copiilor, cât și părinților, adulților, în general, care la rândul lor „vor avea un folos, dacă vor citi” articolele¹³. Am considerat necesar să subliniem ultimul aspect deoarece gazeta se va implica în campania electorală din 1947, publicând o serie de articole cu teme politice, precum ziua muncii sau îndemnuri pentru părinți de a participa la votul organizat cu ocazia alegerilor.

Jurnalul copiilor – școală informală de jurnalism

Inevitabil supusă noului regim politic, fiind, în parte, mijlocul de propagandă al ideologiei comuniste, revista nu a ignorat principalul ei obiectiv și anume, acela de educare, de formare a unei noi generații care să înțeleagă importanța educației și să învețe să aprecieze cultura. Interesul demonstrat de cititori în ceea ce privește profesia de jurnalist, curiozitatea lor l-au determinat pe Marius Mircu să înființeze prima școală informală de jurnalism pentru copii: „Vreau să arăt că *Jurnalul copiilor* n-a fost doar un organ de lectură și un mijloc de a-i antrena pe copii în fel de fel de acțiuni obștești, de a-i familiariza cu vremurile noi; ci, prin neconținute îndrumări teoretice și practice, i-a învățat pe numeroșii corespondenți să devină ziariști”¹⁴. Era de fapt o formă incipientă de învățământ la distanță – copiii trimiteau materialele la redacție, care le publica însoțite de observațiile gazetarilor. Copiii erau învățați despre importanța selectării subiectului pe care îl abordează, deoarece succesul articolului depindea de interesul cititorilor, motiv pentru care erau sfătuiți ca, înainte de a trimite materialele, să le citească în cercul lor de prieteni și colegi¹⁵. Lumea adulților își deschisese porțile pentru copii, le oferise accesul la un univers necunoscut până atunci. Cititorii din toate colțurile țării erau încurajați să trimită corespondențe. Rubrica

¹²Marius Mircu, *Trimis special. Din amintirile unui jurnalist*, Editura Cartea românească, București, 1974, p. 239; *Un jurnal pentru copii?*, în *Jurnalul copiilor cu știri din toată lumea*, anul I, nr. 1, 12 aprilie 1947, p. 1.

¹³*Un jurnal pentru copii?*, în *Jurnalul copiilor cu știri din toată lumea*, anul I, nr. 1, 12 aprilie 1947, p. 1.

¹⁴Marius Mircu, *M-am născut reporter*, vol. al II-lea, ediția a II-a revăzută, completată, Editura Glob, Editura Papyrus, Bat Yam, 1998, p. 675.

¹⁵Rubrica „Poșta redacției”, în *Jurnalul copiilor*, anul I, nr. 33, 22 noiembrie 1947, p. 2.

„Poșta redacției” anunța cu bucurie că, „*Jurnalul copiilor* caută corespondenți în toate localitățile din țară, iar în București la toate școlile primare și licee (primele clase)”¹⁶. Amintindu-și de copilărie și de începuturile carierei sale de jurnalist, Marius Mircu îi provoacă pe copii să devină corespondenți ai publicației, având astfel oportunitatea de a învăța „o meserie frumoasă, una dintre cele mai pasionante, aceea de jurnalist”¹⁷. Bucuria de a fi corespondent local și de a primi „carnețelul albastru pe care era scris *Jurnalul copiilor* era enormă: „la vederea ei am simțit cea mai mare bucurie din viața mea”, scria Nistor D. Teodorescu¹⁸. Legitimația nu doar le conferea dreptul de a se lăuda cu activitatea lor, de a publica în revista favorită, ci și de a intra gratuit la spectacolele pentru copii și tineri astfel încât să poată transmite informații către redacție¹⁹. Pentru a-i stimula pe cei mici să colaboreze la realizarea gazetei, să se simtă jurnaliști adevărați, celor mai destoinici li se conferea statutul de reporter. Încurajările permanente pe care revista le publica au declanșat o avalanșă de corespondențe din toată țara, astfel încât redacția s-a văzut nevoită ca, începând cu numărul 35, să tempereze elanul tinerilor cititori: „Ne sufocăm de atâta material! După ce tot noi am stimulat corespondenții cât am putut, acum încercăm – dar e foarte, foarte greu! – să le temperăm zelul.”²⁰ Până și cel mai destoinic corespondent, Nistor D. Teodorescu, din Târgu Măgurele, era rugat să trimită mai puține materiale, unul sau două pe lună, care să abordeze subiecte interesante, în timp ce alții erau sfătuiți, din nou, să aleagă subiectele cu grijă: „Trimitte știri odată pe lună, dar alege lucruri care să intereseze pe cititorii din toată țara. Că a nins la Tulcea? Să știi că iarna ninge nu numai la Tulcea ci și în alte câteva orașe. Pe cuvânt!”²¹

O altă inovație era cea legată de contactul direct al cititorilor cu membrii redacției. Pentru prima dată copiilor li se permitea accesul în sediul unei redacții, și nu una oarecare, ci chiar a revistei pe care o citeau cu atâta dragoste. Teoretic, exista un program de vizitare anunțat în paginile gazetei, „marți și vineri, între orele 17-19”²², care era însă rareori respectat.

Contactul direct între colectivul redacțional și cititori se realiza și prin organizarea unor spectacole la care participau toate personajele favorite ale copiilor și unde aveau ocazia să asiste la demonstrații de dans și piese de teatru sau să asculte glumele povestite de Nătăfleată. Era una dintre cele mai bune tehnici de recompensare și fidelizare a cititorilor. Prima manifestare de acest fel a fost festivalul „Licurici”, care s-a bucurat de participarea unui număr de 800 de copii. A fost un festival plin de culoare²³. Acest tip de evenimente constituie o formă mascată de publicitate.

Începând cu numărul 5 (10 mai 1947) *Jurnalul copiilor* apare separat, ca supliment gratuit al revistei *Licurici*, într-un format de două pagini care găzduiau cele câteva rubrici permanente – „Editorialul”, „Chestia zilei”, „Reportajele noastre”, „Ultima oră”, „Radio” – la care se adaugă rubrici ocazionale – „Mica publicitate”, „Cronica sportivă” sau „Sport”, „Știri din lume”, „Poșta redacției”, „Întâmplări din toată țara”, „Jurnalul lui Nătăfleată”. Formatul gazetei se va schimba începând cu numărul 52 (ediția aniversară de un an), apărând în continuare în patru pagini. Informațiile se diversifică, ziarul îmbogățindu-se cu noi rubrici: „Știri din toată lumea”, „Spectacole”, „Calendarul nostru”, „Recomandă-mi un film”, „Dicționar”, „Știați că...”, „Întâmplări din toată țara” și „Exerciții de inteligență”. O atenție deosebită era acordată rubricii

¹⁶Rubrica „Poșta redacției”, în *Jurnalul copiilor cu știri din toată lumea*, anul I, nr. 2, 19 aprilie 1947, p. 2.

¹⁷J. C., *Dacă aș fi ca voi...*, în *Jurnalul copiilor*, an I, 5 iulie 1947, nr. 13, p. 1.

¹⁸Nistor D. Teodorescu, *A sosit legitimația!*, în *Jurnalul copiilor*, anul I, nr. 37, 24 decembrie 1947, p. 3.

¹⁹Rubrica „Poșta redacției”, în *Jurnalul copiilor*, anul I, nr. 41, 24 ianuarie 1948, p. 2.

²⁰Marius Mircu, *op. cit.*, 1974, p. 250.

²¹Rubrica „Poșta redacției”, în *Jurnalul copiilor*, anul I, nr. 35, 6 decembrie 1947, p. 2.

²²*Ne-am mutat*, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 62, 19 iunie 1948, p. 3.

²³m.m., *Un reportaj de la festivalul „Licurici” ca să-l cunoască și cei care n-au putut lua parte*, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 54, 24 aprilie 1948, p. 1-2.

„Poșta redacției”, care se rezumă mai mult la o legătură între redacția ziarului și corespondenții locali. Aceștia sunt felicitați, consiliați cu privire la subiectele care puteau fi publicate sau modalitatea de redactare a articolelor. Redacția îi sfătuia pe cei mici să își recitească textele pentru a corecta greșelile de ortografie sau de exprimare avertizându-i că „nu putem avea asemenea corespondenți care nu iau în serios rolul lor”. Pentru corespondențele care nu erau publicate, Marius Mircu oferea întotdeauna explicații cu privire la motivul pentru care nu au fost incluse în paginile revistei: unele ajungeau prea târziu, iar știrile nu mai constituiau un subiect de actualitate (corespondenții din București erau încurajați să vină la sediul ziarului pentru a aduce articolele personal) sau abordau aceleași subiecte (de cele mai multe ori relatau evenimentele sportive care aveau loc în orașul lor)²⁴. Rubrica „Ultima oră” se axa în special pe publicarea știrilor externe, a unor informații inedite din lumea științifică sau a sportului. Dinamica invențiilor vine să le demonstreze copiilor că științele reprezintă motorul progresului („cine știe ce surprize ne mai așteaptă!). De exemplu, se precizează că descoperirea în Africa de Sud a unui schelet vechi de un milion de ani a revoluționat teoriile cu privire la apariția și evoluția speciei umane²⁵. Cea mai surprinzătoare rubrică, din punct de vedere al conținutului, este „Mica publicitate”. Ghidându-ne doar după titlu, am fi tentați să credem că ea găzduiește anunțuri dedicate copiilor. În schimb este o rubrică de glume: „Se caută urgent spre cumpărare, mașină de rezolvat probleme aritmetice. A se adresa la ziar « XyZ »” sau „Elefant caută spre cumpărare batistă de mărimea 10 pe 8 metri. A se adresa la ziar sub «Batistuță»”²⁶. Textele tipărite prind viață prin contribuția numeroaselor fotografii care le însoțesc, facilitând înțelegerea mesajului scris. Design-ul *Jurnalului copiilor* este similar cu cel al unui ziar pentru adulți, diferit fiind doar formatul, care a fost adaptat vârstei cititorilor. Titlurile importante, asupra cărora redacția dorea să atragă atenția sunt scrise cu majuscule și, de cele mai multe ori, în cerneală roșie. Aceeași cerneală roșie este utilizată atunci când articolele au legătură cu organizațiile de tineret sau cu alte informații legate de doctrina comunistă. Rareori se utilizează culoarea albastră pentru titluri²⁷ sau pentru majoritatea articolelor dintr-un număr²⁸.

Numărul 76 din 9 octombrie 1948 este ultima ediție în care, în căsuța tehnică, apare numele lui Marius Mircu în calitate de redactor. Este și anul care marchează începutul izolării României față de lumea vestică, nu doar din punct de vedere politic, ci, în special, cultural, în care „presa și cartea occidentală, filmul și teatrul, dar, mai ales, ideile au fost considerate mai periculoase decât otrava pentru societatea românească.”²⁹ Ultimul număr al *Jurnalului copiilor* apărea în data de 4 iunie 1949, anunțând că, începând cu următorul număr, revista *Licurici* „va avea un alt supliment, care va constitui o surpriză”. Probabil că puțini au fost cei care au făcut legătura între această notă publicată pe prima pagina și articolul de la pagina a doua, *Revista sovietică Pionier a împlinit 25 de ani*. Detaliile referitoare la conținutul și scopul publicației arată copiilor că era vorba despre „sora” *Jurnalului copiilor*: „apar povestiri, nuvele și poezii din viața copiilor sovietici, a naturii care-i înconjoară, a Patriei lor”³⁰. Această schimbare a fost pregătită și printr-o serie de articole publicate, începând cu numărul din 26 martie 1949, în care eroii sunt

²⁴Rubrica „Poșta redacției”, în *Jurnalul copiilor*, an I, 18 octombrie 1947, nr. 28, p. 2.

²⁵*Un om în vârstă de un milion de ani*, în *Jurnalul copiilor*, an II, 10 ianuarie 1948, nr. 39, p. 2.

²⁶Nussbaum Erich din Deva, Rubrica „Mica publicitate”, în *Jurnalul copiilor*, an I, 24 decembrie 1947, nr. 37, p. 1-2.

²⁷*Scafundrii care vor să coboare la 500 de metri în adâncul mărilor și oceanelor*, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 67, 24 iunie 1948, p. 4.

²⁸*Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 70, 14 august 1948.

²⁹Marin Nițescu, *Sub zodia proletculturismului. O carte cu domiciliu forțat (1979-1995). Dialectica puterii. Eseu politologic*, ediția îngrijită de M. Ciurdariu, Humanitas, București, 1995, p. 64.

³⁰*Revista sovietică Pionier a împlinit 25 de ani*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 111, 4 iunie 1949, p. 2.

pionierii, copiii familiarizându-se astfel cu acest statut: *Ce înseamnă a fi utemist, Ce înseamnă a fi pionier*³¹, *Sâmbătă are loc primirea solemnă a primelor detașamente de pionieri din RPR*³², *Primele detașamente de pionieri au primit cravata roșie*³³, *A fi pionier*³⁴, „*A fi ca pionierii sovietici, iată ce trebuie să râvniți neconținut*”³⁵, *Printre pionierii și pionierele din Capitală*³⁶, *Prima noastră faptă de pionieri*³⁷, *Pionierul învață bine, pionierul îndeamnă și ajută pe ceilalți elevi să învețe bine*³⁸. În special numărul din 7 mai 1947 este dedicat pionierilor, majoritatea articolelor prezentând această organizație.

O nouă eră începea să se contureze, putându-se identifica toate indiciile care prevesteau transformări majore la toate nivelele societății românești. Programul de impunere a noului regim politic era unul clar – copierea fidelă a modelului sovietic. În pofida indicațiilor clare, majoritatea celor care trebuiau să îl implementeze nu aveau suficientă experiență, uneori fiind nevoiți să aplice sistemul încercare-eroare, să învețe pe măsură ce avansau. Marius Mircu a trecut printr-o experiență similară, constatând cu tristețe, că, după ani, cei care nu au dorit să fie implicați în acest proces, au fost eficienți în a identifica erorile din acea perioadă de mari schimbări: „Noi, activiștii, de atunci construim elemente pentru o viață nouă. Cine să ne învețe, cine mai făcuse o asemenea treabă? Multe, foarte multe nu le-am făcut cum trebuie, dibuim. [...] Noi, activiștii de atunci, nu ne-am priceput poate, dar am activat, am învățat lucrând, am învățat greșind; alții se vor fi priceput, dar nu au activat, au stat deoparte, pe urmă au ieșit în public și ne-au reproșat greșelile.”³⁹ Temele abordate s-au adaptat politicii de stat, evoluând o dată cu aceasta. Meritul lui Marius Mircu este acela de a fi avut puterea să admită rolul pe care această revistă l-a jucat, explicând în acest fel și introducerea articolelor care abordau teme politice: „A evoluat și *Jurnalul copiilor*, în pas cu evenimentele, cu prefacerile adânci ale țării. Numărul 101 a fost consacrat congresului de constituire a Uniunii Tineretului Muncitor, congres la care s-a stabilit și crearea Organizației pionierilor. Apar tot mai multe materiale care îi familiarizează pe copii cu noțiunea de pionier.”⁴⁰ Rolul de educator politic pe care revista și l-a asumat rezultă nu doar din analiza articolelor publicate, ci și din afirmațiile jurnalistului: „spre deosebire de publicațiile pentru copii de pe vremuri [*Jurnalul copiilor* nu putea] să fie o simplă lectură distractivă, era un organ de îndrumare, de educație. Trebuia să fie folositor copiilor, să-i lămurească, să-i ajute să-și rezolve problemele. Pe măsură ce se va întehi lupta forțelor democratice împotriva reacțiunii, atitudinea *Jurnalului copiilor* va deveni mai «bătăioasă».”⁴¹

Spre deosebire de celelalte publicații pentru copii (ne amintim că multe dintre numerele *Dimineții copiilor* erau scrise aproape în întregime de către N. Batzaria în lipsă de colaboratori) *Jurnalul copiilor* s-a bucurat de sprijinul unui colectiv nu foarte numeros, dar entuziast, de colaboratori, primul dintre aceștia fiind chiar fratele jurnalistului, scriitorul Marcel Marcian, ale cărui reportaje „făceau nu numai deliciul celor mici, dar și, în primul rând, al redacției.” Un

³¹ *Ce înseamnă a fi utemist, Ce înseamnă a fi pionier*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 102, 2 aprilie 1949, p. 1.

³² *Sâmbătă are loc primirea solemnă a primelor detașamente de pionieri din RPR*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 106, 29 aprilie 1949, p. 4.

³³ *Primele detașamente de pionieri au primit cravata roșie*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 107, 7 mai 1949, p. 1-3.

³⁴ *A fi pionier*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 107, 7 mai 1949, p. 2.

³⁵ „*A fi ca pionierii sovietici, iată ce trebuie să râvniți neconținut*”, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 108, 14 mai 1949, p. 1-2.

³⁶ *Printre pionierii și pionierele din Capitală*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 108, 14 mai 1949, p. 3.

³⁷ *Prima noastră faptă de pionieri*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 110, 28 mai 1949, p. 1-3.

³⁸ *Pionierul învață bine, pionierul îndeamnă și ajută pe ceilalți elevi să învețe bine*, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 110, 28 mai 1949, p. 1.

³⁹ Marius Mircu, *op. cit.*, 1998, p. 676-677.

⁴⁰ Marius Mircu, *op. cit.*, 1974, p. 241.

⁴¹ *Ibidem*, p. 242.

ajutor important a venit și din partea lui Mihai Stoian, elev la acel moment, care a debutat în numărul 40, devenind ulterior primul coredactor și autor al unui număr mare de reportaje, știri și cronici⁴². Regretul lui Marius Mircu a fost acela de a nu-i avea alături pe frații Gafița, care făceau parte din redacția *Universului copiilor*. Poate că este adevărat că *Jurnalul copiilor* a avut suficienți contributory, dar multe dintre numerele gazetei erau realizate aproape în întregime de către Marius Mircu. Dacă sesizăm un ton critic la adresa lui N. Batzaria a cărui semnătură încheia multe dintre articolele din *Dimineața copiilor*, Marius Mircu repetă același tipar.

Jurnalul copiilor și-a asumat toate rolurile pe care un periodic trebuia să le îndeplinească: de informare (însă realitatea prezentată era cernută prin filtrele cenzurii și ale propagandei), de divertisment (conducerea statului a fost în permanență preocupată de organizarea timpului liber al copiilor, introducând, într-un mod aparent firesc, ideologia comunistă), de interpretare (presa reprezenta liantul între cetățeni și autorități, prin intermediul ei realizându-se comunicarea evenimentelor cotidiene).

Caracterul informativ al Jurnalului copiilor

Dincolo de rolul educativ, revista a reprezentat și un mijloc de informare pentru cititori. *Din acest motiv în paginile ei își găsesc loc diverse anunțuri utile, evenimente sau activități organizate special pentru cei mici, facilități care li se acordau: accesul gratuit la meciurile de fotbal⁴³, inaugurarea unei biblioteci care împrumuta cărțile acasă⁴⁴ sau O bibliotecă la „Casa Tineretului”⁴⁵, expoziții⁴⁶ sau Ați văzut expoziția prieteniei româno-sovietice?⁴⁷ sau S-a deschis o măreață expoziție!⁴⁸, reducerile la transportul cu trenul pentru grupuri⁴⁹, înființarea unor școli de înot, canotaj și tir⁵⁰, inaugurarea unor parcuri⁵¹, schimbarea manualelor (cititorii sunt avertizați să nu cumpere manuale vechi deoarece acestea nu vor mai fi folosite)⁵², cluburi de fotbal⁵³, invitații la aniversările unor ziare precum *Scânteia*⁵⁴, informație reluată și în nr. 75 din 18 septembrie 1947, lecții de tenis⁵⁵, muzee⁵⁶, filme⁵⁷.*

Dimensiunea propagandistică a Jurnalului copiilor

Apărut în anii de început ai comunismului, *Jurnalul copiilor* reprezintă o combinație stranie între o revistă de propagandă politică și una educativă. Jurnalistul a fost unul dintre acele spirite libere care a avut puterea de a recunoaște că, la începuturile comunismului, a crezut în

⁴²*Ibidem*, p. 247.

⁴³*Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 59, 29 mai 1948, p. 1.

⁴⁴GRATUIT! O bibliotecă dă cărțile acasă!, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 60, 5 iunie 1948, p. 1.

⁴⁵O bibliotecă la „Casa Tineretului”, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 67, 24 iulie 1948, p. 1.

⁴⁶Expoziția tineretului, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 62, 19 iunie 1948, p. 1.

⁴⁷Ați văzut expoziția prieteniei româno-sovietice?, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 83, 13 noiembrie 1948, p. 1.

⁴⁸S-a deschis o măreață expoziție!, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 85, 27 noiembrie 1948, p. 1.

⁴⁹Mari reduceri pentru cei care vor să cunoască țara, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 64, 3 iulie 1948, p. 4.

⁵⁰O școală de înot pentru elevi, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 66, 17 iulie 1949, p. 1.

⁵¹Toți copiii să vină la inaugurarea Parcului Copilului, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 68, 31 iulie 1948, p. 1.

⁵²Nu cumpărați manuale vechi!, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 69, 7 august 1948, p. 1.

⁵³Vreți să deveniți fotbaliști, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 70, 14 august 1948, p. 1.

⁵⁴Invitație pentru toți cititorii noștri, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 74, 11 septembrie 1948, p. 1.

⁵⁵Copiii învață tenisul, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 80, 23 octombrie 1948, p. 1.

⁵⁶Un nou muzeu în Capitală, în *Jurnalul copiilor*, anul II, nr. 83, 13 noiembrie 1948, p. 4.

⁵⁷Filme gratuite pentru elevi, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 94, 5 februarie 1949, p. 1; Au venit filme de desen animat!, în *Jurnalul copiilor*, anul III, nr. 99, 12 martie 1949, p. 2.

schimbarea pozitivă pe care ideologia o putea declanșa, susținând proiectele acestora. *Jurnalul copiilor* reflectă câteva dintre proiectele majore de schimbare a societății române din primii ani ai comunismului. Cu toate acestea, periodicul se diferențiază radical de revista *Pionierul*, limbajul de lemn, fotografiile, textele nefiind excesiv de politizate, motiv pentru care păstrează o parte din rolul lor educativ. Pe parcursul celor trei ani de apariție a revistei regăsim o parte din temele favorite ale jurnalistului precum reportajele de călătorie, importanța educației, implicarea în campanii sociale, la care se alătură teme noi, de propagandă politică. Urmând exemplul altor periodice, *Jurnalul copiilor* a urmărit să creeze o punte între nevoile copiilor și deciziile autorităților, implicându-se în campanii menite să contribuie la îmbunătățirea condițiilor de viață, creșterea nivelului de educație sau dezvoltarea infrastructurii. Aceste campanii pot fi împărțite în două categorii în funcție de inițiatorul acestora: guvernamentale (colectivizare, recensământ, prezența la vot, munca voluntară, demonizarea statelor democratice sau a guvernărilor anterioare, alfabetizare) și inițiative personale (înființarea unor biblioteci, îmbunătățirea condițiilor de transport pentru elevi, ajutorarea copiilor orfani). Prin publicarea unor subiecte conectate la realitate, copiii erau responsabilizați și determinați să se implice în acțiunile guvernamentale, dar și să își influențeze părinții în deciziile acestora. *Jurnalul copiilor* s-a adaptat timpurilor, preluând majoritatea temelor preferate ale propagandiștilor comuniști: elogiul URSS-ului, zilele naționale, uniunea națională și spiritul de clasă, egalitatea de șanse, realizările partidului, figuri legendare ale luptei de clasă, istoria rescrisă de ideologii comuniști. Publicată în perioada de început a comunismului, revista a continuat să acorde o deosebită atenție aspectului educativ al articolelor.

Concluzii

Jurnalul copiilor reprezintă o combinație interesantă între un periodic pentru copii (componentă principală pusă în valoare prin articolele sau rubricile care tratează subiecte specifice celor mici) și un periodic informativ, care se adresa adulților (prin abordarea unor subiecte care necesitau o putere de înțelegere specifică altor vârste). Gazeta reprezintă o radiografie a situației, mentalităților, transformărilor pe care societatea românească le-a traversat în anii de început ai comunismului, transmițând speranța și entuziasmul oamenilor într-o schimbare în bine a vieții lor. Tonul în care sunt redactate materialele este unul pozitiv, transmițând energie și optimism, speranța pentru o viață mai bună, toate bazate pe puterea exemplului. Empatia care pare a exista între redacție și cititori contribuie la mascarea mesajelor propagandistice care se transmiteau prin intermediul textelor prietenoase, semnate uneori chiar de către copii. În ceea ce privește tranziția de la capitalism la comunism, intervalul 1944-1948 reprezintă etapa cea mai interesantă, marcată de încercări șovăielnice de păstrare a presei libere, de coexistența unui discurs dualist: cel proletculturist, „lozincărie și diversiune” și tradiționalist „obiectiv și legitimist”.⁵⁸ Această caracterizare corespunde și *Jurnalului copiilor*. Prin intermediul articolelor sale, *Jurnalul copiilor* a contribuit la dezvoltarea vocabularului, a culturii, a imaginației, a câtorva dintre trăsăturile cele mai importante de caracter precum onestitatea, bunătatea, hărnicia, punctualitatea și omenia. Textele sunt formate într-o manieră clară, astfel încât să poată fi înțelese și interiorizate de către cititori. De asemenea, se remarcă diversitatea rubricilor, menite să acopere cât mai multe dintre interesele cititorilor.

Bibliografie

⁵⁸Mircea Popa, *Incursiuni în presa românească*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009, p. 283.

Cărți

Baylon Christian; Xavier Mignot, *Comunicarea*, traducere de I. Ocneanu și A. Zăstroiu, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2000.

Breton, Philippe, *Manipularea cuvântului*, traducere de Livia Iacob, cuvânt înainte de Camelia Grădinaru, Institutul European, Iași, 2006.

Călinescu, G., *Cronicile optimismului*, Editura pentru literatură, București, 1964.

Enache, Mihaela, *Manipularea prin joc*, Editura Ștef, Turnu-Severin, 2005.

le Bon, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, traducător Mariana Tabacu, Editura Antet XX Press, București, 2012.

Mircu, Marius, *M-am născut reporter*, vol. I și II, ediția a II-a revăzută, completată, Editura Glob, Editura Papyrus, 1998.

Mircu, Marius, *Trimis special. Din amintirile unui jurnalist*, Editura Cartea românească, București, 1974.

Nițescu, Marin, *Sub zodia proletculturismului. O carte cu domiciliu forțat (1979-1995). Dialectica puterii. Eseu politologic*, ediția îngrijită de M. Ciurdariu, Humanitas, București, 1995.

Păunescu, Andrei, *Jurnalism tematic. Jurnalistul, jurnalismul, publicația de presă, tipuri de presă*, ediția a II-a, Editura Fundației România de mâine, București, 2006.

Petcu, Marian, *Tipologia presei românești*, prefață de Ioan Drăgan, Institutul European, Iași, 2000.

Popa, Mircea, *Incursiuni în presa românească*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009.

Rațiu, Iuliu, *O istorie a literaturi pentru copii și adolescenți*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003.

Periodice

Jurnalul copiilor 1947-1949.

The Social Studies, 1999.